

Heritage: Economia moldovenească este liberă în proporție de 54,9%

3

Deficitul comercial trece peste 3 miliarde dolari SUA

5

15 ani de conflicte energetice în fostul spațiu sovietic

8

20 ÎNTREBĂRI și eventuale RĂSPUNSURI pentru mersul economiei și afacerilor în 2009

Ce surprize ne va oferi creditarea?

Costul înalt al creditului și condițiile mai severe la oferirea de împrumuturi impuse de bănci vor duce la o încetinire a creditării, sunt de părere economiștii și bancherii. Deja în ultimul trimestru al anului 2008, băncile au început să acorde tot mai puține împrumuturi pentru companii și populație. În octombrie creditul bancar a scăzut cu 642,6 milioane de lei, iar în noiembrie cu peste jumătate de miliard de lei în raport cu luna precedentă. Motivul invocat de bănci pentru limitarea creditării este acela că firmele nu se mai încadrează la ceea ce dorește banca, adică, nu acceptă împrumuturi la dobânzi prea mari și nu au proiecte viabile. Iar companiile nu se grăbesc să ia credite într-o perioadă de incertitudine. Resursele scumpe atrase pe intern și exigențele mai severe față de rezervele obligatorii impuse de Banca Națională a Moldovei au dus la creșterea dobânzilor la credite. Împrumuturile bancare în lei s-au scumpit în anul trecut cu circa 20 la sută. Spre sfârșitul anului 2008 BNM a redus norma rezervelor obligatorii din mijloacele atrase de către bănci, ca urmare resursele creditare ale băncilor au crescut cu 1 miliard de lei. „În ciuda

tendinței de „reliberalizare” a pieței financiar-bancare, acest proces are loc cu pași prea lenți și economia se simte sufocată de lipsa lichidităților și a unui climat de creditare mai favorabil”, consideră expertul IDIS „Viitorul” Sergiu Gaibu. Potrivit acestuia, în 2009 nu se va produce o creștere spectaculoasă a volumului instrumentelor financiare (depozite, credite, masa monetară).

Vor mai crește dobânzile la depozite? Dar la credite?

Setea de lichidități a determinat băncile să fie tot mai generoase cu depunătorii, astfel că în unsprezece luni dobânzile la depozitele în lei au urcat cu 23,6%, iar la cele în valută – cu 72,8%. Băncile au ajuns să ofere dobânzi în medie de aproape 20% pentru depozitele în lei în condițiile în care inflația anualizată a coborât la 7,3%. Și dobânda la depozitele în valută este peste această rată. În 2008, împrumuturile în lei s-au scumpit cu 18,7%, iar cele în valută cu circa 24,0%. Băncile, cu rare excepții, obțin cu mult mai dificil finanțări din străinătate, care sunt mai ieftine. Ce se va întâmpla în 2009? Pe de o parte, în ultimele patru-cinci luni băncile au înghețat dobânzile la

depozite, după ce acestea au atins nivelul maxim de 23-25% la economiile în lei și 13-15% la cele în valută. Deja în prima jumătate de an ne putem aștepta la o reducere a dobânzii. Pe de altă parte, pe măsură ce au fost epuizate resursele mai ieftine, banii au devenit tot mai scumpi, ca urmare băncile ar putea să aibă probleme cu plasarea acestora. Și chiar dacă BNM a micșorat rata de bază și norma rezervelor obligatorii din mijloacele atrase de bănci și speră ca, în consecință, ratele dobânzilor la împrumuturi să se reducă, acest lucru ar putea să întârzie. Scumpirea creditelor și criza ce va afecta sectorul real ar putea să aducă o parte din clienți în incapacitatea de a-și mai plăti ratele la timp.

Până unde vor cădea prețurile la imobil?

Tendința pieței imobiliare locative este una de scădere din punctul de vedere al prețurilor. În 2009 imobilul ar putea să se ieftinească cu până la 20%, arată previziuni ale Ministerului Construcțiilor și Dezvoltării Teritoriului (MCDT). După luna aprilie, când costul apartamentelor a urcat la 895 euro pe metru pătrat, cel mai înalt nivel din 2008, piața a intrat

● Evenimentele săptămânii

În 2009, încă două companii de telefonie mobilă vor furniza servicii 3G. MoldTelecom, care prestează servicii de telefonie mobilă sub marca comercială UNITE și întreprinderea mixtă Eventis Mobile vor furniza servicii de comunicații electronice mobile de generația a treia (3G), a anunțat Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației (ANRCETI). Ambele companii au primit licențe pentru prestarea serviciilor de comunicații electronice mobile 3G la sfârșitul anului 2008. MoldTelecom a ridicat licența după ce a transferat la bugetul de stat taxa de 8 mln USD, iar Eventis Mobile urmează să achite această taxă. Potrivit condițiilor de licență, titularul acesteia urmează să lanseze serviciile 3G nu mai târziu de 1 august 2009.

Pretul petrolului continuă să scadă. Potrivit France Presse, pe piețele din Asia barilul „light sweet crude”, cu livrare în luna februarie a pierdut 38 de cenți, atingând valoarea de 36,90 dolari, la mijlocul săptămânii trecute.

Rezervele valutare au crescut în anul 2008 cu 25,4 la sută. Rezervele valutare au crescut în anul 2008 cu 25,4 la sută, până la 1 miliard 672,4 milioane de dolari, potrivit datelor Băncii Naționale a Moldovei. Memorandumul cu privire la Politicile Economice și Financiare convenit cu Fondul Monetar Internațional, prevedea o mărime a rezervelor valutare de 1,7 mlrd USD. În septembrie activele oficiale de rezervă au atins maximum istoric de 1,8 mln USD, însă ulterior s-au redus ca urmare a deprecierei euro în raport cu moneda americană, dar și a efectelor crizei financiare mondiale în condițiile în care o mare parte din rezerve sunt păstrate în valori mobiliare și bănci cu oficii în străinătate. Rezervele valutare estimativ acoperă 3,4 luni de importuri scontate. Astfel NBM și-a atins ținta de a ajunge la un nivel al rezervelor valutare, ce ar acoperi trei luni de importuri.

FMI: Situația economiei mondiale se înrăutățește. Situația economiei mondiale se înrăutățește, iar cea din Europa de Est este dificilă, a declarat, marți, directorul general al Fondului Monetar Internațional (FMI), Dominique Strauss-Kahn. „Vom publica noi prognoze în următoarele zile și nu sunt optimiste, iar situația în toată Europa de Est este dificilă, nu numai în Ungaria”, a spus Strauss-Kahn.

Concurs comercial pentru privatizarea a trei loturi de pământ. Agenția Proprietății Publice pe lângă Ministerul Economiei și Comerțului, în colaborare cu Ministerul Apărării desfășoară concursul comercial pentru privatizarea a trei loturi de pământ pentru construcții în Chișinău pe care anterior erau amplasate unități militare. În vânzare au fost scoase un teren cu o suprafață de 7,123 hectare la un preț de pomire de 88,6 milioane de lei pe strada Vasile Lupu, 28, un teren cu o suprafață de 3,123 hectare la un preț inițial de 31,1 milioane de lei, amplasat pe strada Nicolae Testemițanu, 3 și un teren de 0,166 hectare la un preț de 1,65 milioane de lei amplasat pe aceeași stradă. Cererile de participare la concurs vor fi colectate până la 30 ianuarie.

De la 1 ianuarie 2009 Cartea verde pentru Federația Rusă, Ucraina și Belarus va costa 165 de euro.

VICTORIABANK
PRIMA BANCĂ DIN MOLDOVA

Depozit SuperFlex - clientul alege condițiile de păstrare

- alegeți termenul depozitului între 6 și 12 luni (spre exemplu 9 luni și 20 zile)
- retrageri aproape nelimitate chiar și peste o lună de la deschiderea depozitului
- alegeți modalitatea de primire a dobânzii: la cont curent, card sau capitalizare

tel.: 57-63-56

www.victoriabank.md

într-o zonă de incertitudine, unele proiecte au fost stopate, inclusiv din cauza lipsei de finanțare, cererea de pe piață a scăzut, iar prețurile au oscilat. Populația nu se grăbește să-și investească banii în imobil și așteaptă ca imobilul să se ieftinească. În decembrie imobilul locativ în capitală s-a ieftinit cu 6,1% și a coborât la 832 euro pe metru pătrat, potrivit Agenției imobiliare Lara. "O scădere accentuată nu va avea loc din cauza costurilor mari suportate de companiile de construcții", este de părere MCDT. Pe de altă parte, unii experți estimează că prețurile s-au micșorat mai mult decât anunță agențiile imobiliare și totodată afirmă că o ieftinire cu peste 20-30% a prețurilor ar duce la o criză a pieței imobiliare. Președintele Federației „Condramat”, Pavel Caba, a declarat că în casele a căror construcție a fost finalizată vânzarea de apartamente s-a redus cu 60-65%, iar în blocurile aflate în construcție – cu 100%. De la 1 ianuarie 2009, chiria oficiilor a crescut cu 15-30%.

Încotro o va lua leul?

Bugetul de stat pe anul 2009 a fost construit pe un curs de schimb „de până la 12 lei pe dolar”. Pe de altă parte, Cadrul de Cheltuieli pe Termen Mediu pe anii 2009-2011 prevede o medie anuală de 9,12 lei pe dolar. În anul 2008, analiștii băncii germane Commerzbank și a Băncii comerciale Române constatau că leul moldovenesc a avut cea mai bună evoluție în raport cu alte valute, după coroana cehă. Leul moldovenesc a încheiat anul la nivel de 10,4002 lei pe dolar, sub nivelul pe care l-a înregistrat la început de an, respectiv 11,3192. Aprecierea monedei naționale „a cauzat pierderi importante exportatorilor, dar și beneficii considerabile întreprinderilor importatoare. Aprecierea a influențat puternic și asupra sectorului public și, în special, este vorba de rezervele și depozitele exprimate în valută ale BNM și ale Guvernului. De pe urma aprecierii leului au suferit persoanele care au făcut depuneri bancare, sub nivelul pe care l-a înregistrat la început de an, respectiv 11,3192. Aprecierea monedei naționale „a cauzat pierderi importante exportatorilor, dar și beneficii considerabile întreprinderilor importatoare. Aprecierea a influențat puternic și asupra sectorului public și, în special, este vorba de rezervele și depozitele exprimate în valută ale BNM și ale Guvernului. De pe urma aprecierii leului au suferit persoanele care au făcut depuneri bancare, sub nivelul pe care l-a înregistrat la început de an, respectiv 11,3192. Aprecierea monedei naționale va crea un factor de risc față de bugetul de stat și ca urmare Guvernul, pentru recapitalizarea BNM, va direcționa o parte din mijloace pentru majorarea capitalului statutar al BNM sau va emite VMS pentru acoperirea soldului debitor al fondului general de rezervă, ceea ce necesită mijloace suplimentare pentru serviciul datoriei de stat interne”. O eventuală reducere a remitențelor, investițiilor străine și altor intrări de capital ar putea să ducă la reducerea ofertei de valută și presiunii acesteia asupra pieței și, ca urmare, deprecierea leului. Experții IDIS „Viitorul” sunt de părere că pe parcursul următoarei jumătăți de an cursul valutar va fi relativ stabil, fluctuațiile interne fiind dictate în cea mai mare parte de cele externe ale cursului USD/EUR.

Cum va evalua cursul dolar-euro?

Riscul valutar este destul de mare în condițiile în care depindem de coraportul dolar-euro. În 2009 ar putea să se repete situația din anul trecut, când s-a menținut o volatilitate înaltă a cursului de schimb. Un ultim exemplu ar fi cel de la mijlocul lunii decembrie când, în numai cinci zile, dolarul a pierdut 8% față de euro, iar, ca urmare, leul a scăzut „în greutate” față de moneda europeană cu 10 la sută. Pe de altă parte, în aceiași zile de „zbucluciu valutar” leul s-a întărit cu 23% în raport cu hrivna ucraineană, aflată în cadere liberă. Aceste fluctuații semnificative ale cursului de schimb nu pot fi temperate de Banca Națională a Moldovei pentru că nu este arbitrul „relației” dolar-euro. Riscul valutar va continua să fie foarte înalt și în 2009 și important pentru companii este să minimizeze acest risc.

Va fi scoasă la privatizare Banca de Economii și MoldTelecom?

Banca de Economii, în care statul deține un pachet de 56 la sută din acțiuni, și MoldTelecom rămân în continuare principalele ținte posibile de achiziție pe piața locală. Potrivit Memorandumului cu privire la Politicile Economice și Financiare pe anul 2008 convenit cu FMI, până la 31 martie 2009 urmează să fie anunțat concursul pentru vânzarea Băncii de Economii unui investitor strategic. Consultantul financiar al Guvernului în procesul de privatizare a BEM, compania BNP Paribas Corporate & Investment Banking, (Franța), urmează să evalueze conjunctura pieței și să aprecieze dacă aceasta este favorabilă privatizării. În contextul financiar foarte dificil pe piețele externe, vor exista mari greutăți în atragerea de fonduri. Premierul Zinaida Grecianii a și declarat că Guvernul examinează în prezent situația pe piață și că nu are de gând să vândă aceste obiective importante la un preț pe nimic. „Privatizarea lor va fi posibilă în situația când piața va fi atractivă”, a spus premierul în cadrul unei conferințe, în care a prezentat un raport de bilanț al activității Guvernului în 2008. Dacă în anii trecuți prețul mic oferit pentru privatizarea MoldTelecom a fost principalul obstacol în realizarea acestor tranzacții, acum Guvernul nu se poate aștepta la o ofertă mai bună pentru o companie cu venituri de 151 milioane de euro în 2007 și circa un milion de abonați.

Cu cât vor scădea remitențele?

Guvernul are în vedere două scenarii. Potrivit primului scenariu, în 2009 transferurile de valută efectuate de cetățenii Moldovei angajați peste hotare se vor menține la nivelul anului 2008, respectiv 1,7-1,8 miliarde de dolari. Nu este exclus, însă, ca remiterile să scadă cu 300-350 milioane de dolari, în cazul în care 40-45 mii de moldoveni își vor pierde locurile de muncă și vor reveni acasă. Și experții IDIS „Viitorul” anticipează o scădere „cu cel

puțin 300 milioane USD” a transferurilor. Remitențele sunt un factor foarte important și pentru consumul intern, și pentru investiții, și pentru o mare parte din populație. Câți moldoveni vor reveni acasă? Oficialitățile vorbesc de 10-15% din cele 450 mii persoane plecate peste hotare, în timp ce IDIS „Viitorul” estimează o cifră de 20-30% din numărul total al persoanelor angajate peste hotare. Situația, însă, se schimbă, astfel că doar peste trei-patru luni lucrurile vor deveni mai clare. În lunile august-octombrie, moldovenii au trimis acasă tot mai puțini bani, după ce în iulie fluxul de remiteri a atins nivelul maxim. Astfel Moldova se înscrie în tendințele mondiale, care arată o încetinire a fluxului de transferuri către statele în curs de dezvoltare, potrivit unui studiu al Băncii Mondiale.

Companiile de leasing vor căuta noi surse de creștere

Scăderea vânzărilor de autoturisme noi va obliga companiile de leasing să caute noi surse de creștere a afacerii. Până anul trecut, leasingul cu autoturisme reprezenta peste 75,0 la sută din portofoliu.

Piața de leasing a crescut cu 55% în 2007, datorită majorării vânzărilor de mașini. Experții se așteaptă la un ritm de creștere la fel de înalt în următorii doi-trei ani, însă vor trebui să-și revadă previziunile. Spre sfârșit de an vânzările de autoturisme noi au început să scadă. Finanțările au devenit mai dificile. Pentru a atrage noi clienți companiile de leasing au lansat oferte destul de tentante pe fondul crizei. Exemplu ar fi dobânda de leasing de doar 12,95% anual oferită de Raiffeisen Leasing pentru a procura echipamente/utilaje, camioane, remorci, autocare și autoturisme. O nișă de piață încă neexplorată sunt echipamentele și utilajele (în 2007 cu o cotă din total operațiuni de leasing de 11,5%). Însă criza ce va lovi probabil sectorul real va determina multe companii să reducă investițiile în rețehnologizare. Companiile de leasing ar putea să se orienteze, de asemenea, spre mașini la mâna a doua.

Leasingul imobiliar va suferi mai puțin în condițiile în care ocupă doar o parte infimă din finanțările în leasing.

Ce se va întâmpla cu investițiile?

În anul 2009, investițiile străine directe vor crește nesemnificativ, până la 700 milioane de dolari, potrivit unui scenariu optimist al Ministerului Economiei și Comerțului, „sau se vor reduce practic până la zero”, conform scenariului pesimist. Guvernul speră să atragă noi investiții, „inclusiv prin privatizări la începutul anului 2009...”. Conjunctura de piață, însă, este departe de a fi favorabilă privatizării. Ultimele licitații ale patrimoniului de stat practic au dezamăgit. În plus, unele proiecte noi majore de investiții au fost suspendate în 2008. Nu este exclus că același lucru se va întâmpla și în 2009. Investitorii vor aștepta să se mai limpezească lucrurile și nu-și vor risca banii într-o perioadă de incertitudine. „Există riscuri, dar și oportunități și este important ca să punem avantajele noastre în valoare”, sunt de părere experții BIS Capital. Faptul că în nouă luni ale anului 2008 au fost atrase investiții străine directe în sumă de 489 mln USD, cu 68% mai mult decât în perioada similară a anului precedent este un argument în plus că investitorii cred că în Moldova pot să-și plaseze banii.

În ce măsură va fi afectată piața muncii?

Recesiunea și criza locurilor de muncă în țările în care muncesc moldovenii îi va obliga să-și caute alte locuri de lucru sau să revină acasă. Circa 40-45 mii de cetățeni ai Republicii Moldova angajați în străinătate ar putea să-și piardă locul de muncă și să revină acasă, estimează Ministerul Economiei și Comerțului. Experții IDIS „Viitorul” sunt mai pesimiști și arată la o cifră de patru-cinci ori mai mare, respectiv 150-200 mii. Numărul de șomeri, calculați conform metodologiei OIM (Organizația Internațională a Muncii), în 2008 a constituit 43 mii de persoane și a fost cel mai mic nivel față de anii precedenți. Reîntoarcerea în țară fie și a 40-45 mii de persoane va exercita o presiune puternică asupra pieței muncii. Este puțin probabil că mulți dintre cei întorși acasă vor dori să se angajeze la un salariu de cinci-șapte ori mai mic decât îl primeau în Italia sau Portugalia sau să deschidă o afacere, cum speră Guvernul, care promite chiar asistență în cazul acesta. Pe de altă parte, mulți și-au pierdut calificarea și nu mai pot fi angajați după specialitatea pe care o au. Și patronatele sunt sceptice afirmând că piața muncii ar putea să se confrunte cu probleme grave.

(Continuare în numărul următor)

NOI VOM FACE CA AFACEREA DUMNEAVOASTRĂ SĂ CREASCĂ!

CREDITE PENTRU BUSINESSUL MICRO-, MIC ȘI MIJLOCIU

- ⇒ BUSINESS-SUSTINERE
- ⇒ BUSINESS-DEZVOLTARE
- ⇒ BUSINESS-PARTENERIAT
- ⇒ BUSINESS-OVERDRAFT
- ⇒ BUSINESS-LIVRARE

FinComBank
INTR-UN PAS PE VIAȚĂ

Heritage: Economia moldovenească este liberă în proporție de 54,9%

Corneliu RADU

Economia moldovenească este liberă în proporție de 54,9%, cu trei puncte sub nivelul din anul trecut, reflectând înrăutățirea situației în patru dintre cei 10 indicatori ai libertății economice și stagnare în alții trei, potrivit ultimului clasament al libertății economice pentru 2009 („Index of Economic Freedom”), în care RM ocupă locul 120 din 179 de state. Este cea mai mică notă după anul 2001, când a avut același punctaj.

Republica Moldova se bucură de un înalt grad de libertate fiscală, comercială, a afacerilor, peste media globală. Pe de altă parte, a înregistrat regres la capitolele privind intervenția Guvernului în economie, dreptul de proprietate, corupție și libertatea muncii.

Fundația Heritage și „The Wall Street Journal” au plasat Republica Moldova în categoria celor 67 de țări „preponderent lipsite de libertate”. Moldova se plasează în top imediat după Nigeria (locul 117), Gabon (118) și Cote d’Ivoire (119), devansând Papua Noua Guinee (121) și Tadjikistan (122).

Republica Moldova a coborât 31 de poziții față de anul 2008, însă experții afirmă că acest regres poate fi explicat inclusiv prin faptul că unele țări au mers mai rapid înainte în implementarea reformelor, iar pe de altă parte în clasament au fost incluse 21 de țări noi. Ceea ce constată experții e că Republica Moldova a înregistrat cel mai mare regres (- 3p.p.) din cele 179 state incluse în clasament.

Indicele libertății economice cuprinde 179 de țări și surprinde gradul de libertate la nivelul mai multor sectoare economice, precum comerțul, me-

diul de afaceri, investițiile sau drepturile de proprietate, pe o scară de la 0 la 100 puncte. Cu cât o țară are un punctaj mai înalt cu atât economia acesteia este mai liberă.

Experții fundației americane notează că Republica Moldova se plasează pe locul 39 din 43 de țări din regiune, iar indicele cumulativ este sub nivelul celui regional. O poziție mai proastă ocupă Federația Rusă (locul 146) și Ucraina (locul 152), care este considerată o economie represivă. Totodată, în ultimii cinci ani Moldova a realizat note mai înalte în ceea ce privește libertatea fiscală, comercială și a afacerilor și o creștere economică relativ durabilă. La ceilalți șapte indicatori estimările sunt sub nivelul mondial. Există mai multe probleme care descurajează afacerile. Libertatea investițională, libertatea monetar-creditară și corupția sunt punctele slabe ale economiei. Investi-

	Punctaj
Republica Moldova	54,9
Europa	66,3
Media globală	59,5

Sursă: *Economic Freedom 2009*

țiile străine „practic în toate domeniile” întâmpină multe piedici, începând cu ineficiența birocratică până la interdicții directe. Corupția este semnificativă în cele mai multe zone economice dominate de birocrație, în special în sectorul juridic, în pofida reformării acestuia.

Republica Moldova a avut o evoluție impresionantă în anii 2001-2003, când a urcat de pe poziția a 106 pe 95, și respectiv 74, în anul 2003, însă în anul imediat următor 2004 a coborât douăzeci de poziții, până la locul 94. În anul 2005 RM a fost plasată pe locul 84, în 2006 - pe poziția 87, iar în 2007 - 82. Cel mai mic punctaj economia moldovenească l-a avut în 1997, când a fost apreciată drept una reprimată.

În ultimii ani The Heritage Foundation a modificat de câteva ori metodologia de evaluare, ceea ce a dus la schimbări în ierarhie.

Hong Kong, abonat la primul loc

Hong Kong ocupă prima poziție în clasamentul general, pentru al 14-lea an consecutiv, cu un punc-

taj de 90,0 pentru 2009, fiind urmată de o altă țară asiatică, Singapore. Australia, Irlanda, Noua Zeelandă, SUA, Canada, Danemarca, Elveția și Marea Britanie se situează pe următoarele locuri în topul libertății economiei.

Potrivit studiului, din punctul de vedere a libertății economiei sunt considerate:

„libere”	- 7 țări (cu un punctaj de 80-100);
„preponderent libere”	- 23 de țări (70-79,9);
„moderat libere”	- 53 de țări (60-69,9);
„preponderent lipsite de libertate”	- 67 de țări (50-59,9);
„represive”	- 29 de țări (0-49,9).

* Republica Moldova a înregistrat cel mai mare regres din cele 179 de țării incluse în clasamentul Fundației Heritage și „The Wall Street Journal”
* Libertatea investițională, monetar-creditară, corupția și dreptul la proprietate sunt punctele slabe ale economiei.

Indicele libertății economice 2009 Republica Moldova Locul 120, Punctajul total 54,9

		Media globală
Libertatea afacerilor	70,1	64,3
Libertatea comercială	81,6	73,2
Libertatea fiscală	85,3	74,9
Intervenția Guvernului	51,3	65,0
Libertatea monetară	67,6	74,0
Libertatea investițională	30,0	48,8
Libertatea financiară	50,0	49,1
Dreptul de proprietate	40,0	44,0
Corupția	28,0	40,3
Libertatea muncii	45,1	61,3

Sursă: *Economic Freedom 2009*

ASIGURAREA MEDICALĂ BENEVOLĂ

Compania Internațională de Asigurări „ASITO” vă oferă o asigurare necesară sănătății dvs. - asigurarea medicală benevolă.

Avantajul acestei asigurări constă în garantarea tratamentului medical gratuit al clientului la orice spital sau polidinică din țară, în caz de îmbolnăvire, contra unei sume nesemnificative, achitate anual.

Asigurarea medicală benevolă Vă garantează:

- deservirea în centre medicale private și instituții medicale republicane;
- asistența medicilor experți ai Companiei în cazul urgențelor medicale sau în scopul soluționării problemelor ce țin de calitatea deservirii;
- consultațiile medicilor specialiști cu grad științific.

Protecția de asigurare acoperă cheltuielile legate de:

- controlul profilactic anual,
- manopere medicale,
- analize de laborator,
- imagistică (ecografii, radiografii, tomografie computerizată, rezonanța magnetică nucleară, etc.),
- spitalizare,
- intervenții chirurgicale,
- reanimare și terapii intensive,
- serviciu medical privat de urgență.

Tipuri de contracte:

- Contract familial
- Contract individual
- Contract colectiv

Costul asigurării:
 Variază de la 2500 lei până la 7700 lei pentru o persoană pe an.
 Garanția financiară pe poliță - până la 25 000 lei.

CU “ASITO” INVESTEȘTI ÎN SĂNĂTATE!

Tel.: 233 500

TE BUCURI DE REDUCERI INCREDIBILE!

Vino în perioada **15.01.2009 - 15.02.2009** la **Shopping MallDova**
să beneficiezi de reduceri nemaivăzute la brand-urile preferate.

Cumpărând în valoare de 300 MDL poți primi unul
din cele 130 premii mari sau cadouri instant.

PARTENERI:

Calvin Klein Jeans

MISS SIXTY.

ENERGIE

Pepe Jeans
LONDON

Ne vedem la MallDova!

www.shoppingmalldova.amz

Deficitul comercial trece peste 3 miliarde dolari SUA

Dezechilibrul comercial al Republicii Moldova se accentuează. Potrivit datelor Biroului Național de Statistică (BNS), deficitul comercial a trecut peste un nou record psihologic – 3 miliarde de dolari SUA.

Deficitul balanței comerciale a urcat, după unsprezece luni 2008, la 3 miliarde 15,2 milioane de dolari SUA, în creștere cu 46,2 la sută în raport cu perioada similară din 2007, pe fondul creșterii exporturilor cu 21,6% față de un avans al importurilor de 37,1%.

Creșterea bruscă a deficitului balanței comerciale după anul 2003 s-a produs în condițiile în care importurile au pornit brusc în sus, ca urmare a exploziei consumului, alimentat de majorarea remitențelor și a salariilor. Pe de altă parte, producătorii locali nu au putut să acopere cererea de consum tot mai mare, dar nici nu au avut produse competitive pentru a spori livrările pe piețele externe și resurse pentru a mări capacitățile de producție.

Viorel Chivriga, expert în problema comerțului exterior al IDIS "Viitorul": Creșterea deficitului comercial, este firească în condițiile profilării și influenței tot mai accentuate a unor factori de risc asupra comerțului exterior al Republicii Moldova. Cu siguranța, majorarea deficitului comercial va contribui în continuare la deteriorarea contului curent al balanței de plăți a Moldovei. Principalele riscuri asupra evoluției deficitului de cont curent sunt produse de evoluția deficitului comercial, dinamica curentă a transferurilor curente nete și de aprecierea exagerată a valutei naționale.

Deficitul comercial în cele mai multe cazuri este acoperit din transferurile, care până-n prezent erau în creștere. Conform estimărilor colegilor mei de la IDIS Viitorul, volumul remitențelor în 2009 va scădea cu cel puțin 300 milioane USD și va constitui în varianta optimistă 1,5 miliarde USD. Deja sunt semnale de diminuare clară a volumul remitențelor persoanelor fizice de peste hotare în Moldova – din luna iulie a anului curent acestea se reduc cu ritmuri avansate. Dacă acestea în luna iulie au constituit 180,79 mil. dolari SUA, atunci în august - 166,33 mil. dolari SUA, în septembrie – 156,78 mil. dolari SUA, în octombrie – 139,13 mil. dolari SUA, și în noiembrie – 111,03 mil. dolari SUA.

O influență nefastă asupra deficitului balanței comerciale a Republicii Moldova este exercitată de reducerea mai avansată a ritmurilor de creștere a exporturilor comparativ cu cea a importurilor. Această evoluție este explicată prin intrarea în recesiune a economiilor din zona euro, spre care sunt îndreptate mai bine de jumătate din livrările de mărfuri din Moldova și turbulențele care i-au ampoloare în spațiul ex-sovietic. În plus, suportul venit din sectoarele, care produc tradițional pentru export, industria și agricultura, este sub limita oricăror așteptări.

Efectele crizei le resimțim cu întârziere. Dacă acum câteva luni se credea că, în fine, consecințele nu vor fi atât de drastice, acum vedem că nu este chiar așa. Pentru anul 2008, anterior am anticipat acumularea unui sold negativ al balanței comerciale în valoare de peste 3,6 miliarde dolari. În anul 2009, așteptăm o reducere

a ritmurilor de creștere a exporturilor și importurilor. În acest an, o influență nefastă asupra comerțului exterior al RM va fi exercitată de mai mulți factori de risc profilați în prezent: reducerea ofertei pentru export și a creditării comerțului exterior, neachitarea reciprocă pentru loturile de marfă livrate și utilizarea mai frecventă în comerțul extern a barierelor netarifare ca instrumente de protecție a piețelor interne.

Andrei Chițanu, consultant al Casei de investiții BIS-capital: Cifra de 3 miliarde de dolari într-adevăr este o cifră înfricoșătoare. Dar, haideți, să reieșim din realitățile economice de astăzi ca să ne dăm seama care este, de fapt, extensia atât financiară, cât și ca înțeles a acestei cifre. La un PIB, ce nu depășește 5 miliarde de dolari, pe fondul unui deficit comercial care întrece 3 miliarde de dolari, acest raport ar trebui să ne pună pe gânduri.

Inevitabil ar trebui să facem trimitere și la teoria economică modernă, care, cu părere de rău, nu a înregistrat un consens în ceea ce privește semnificația deficitului comercial și mai ales semnificația unui deficit comercial în creștere. Savanții au păreri diferite și totuși cei mai mulți teoreticieni economici asociază creșterea deficitului comercial, de fapt, cu scăderea pe termen lung a PIB-ului și a nivelului de angajare în câmpul muncii.

Evident că un deficit de 3 miliarde nici pe departe nu este o realizare. Dacă urmărim cifrele, în aceeași perioadă a anului trecut depășisem cu „brio” nivelul de 2 miliarde de dolari. Nu este exclus că în noiembrie anul viitor vom vorbi deja de un deficit de 4 miliarde.

Să ne uităm însă în structura acestei cifre, de 3 mld, și mai apoi să extrapolăm puțin pentru a ne da seama, care este formula de agregare a acestui indicator în ecuația supremă, ca să zicem așa, care se numește contul curent și respectiv deficitul contului curent al Republicii Moldova. Care sunt pozițiile sensibile atât la import, cât și la export? Să începem cu partea bună. La export, suntem buni la capitolul materiale textile și articole din aceste materiale, produse alimentare, produse vegetale și, atenție!, mașini și echipamente. În același timp, la importuri, bineînțeles pe prima poziție sunt produsele minerale, după care urmează mașinile și aparatele, ceea ce este o chestiune foarte favorabilă pentru că pe termen lung se creează premise pentru o creștere esențială a productivității, pentru că utilajele și echipamentele sunt acelea care creează surplusul de valoare adăugată.

De la cine importăm, în primul rând? Ucraina, Federația Rusă, România, Germania, China și Italia. De ce anume din aceste țări? Din rațiuni economice, costurile importului și exportului din Ucraina, Federația Rusă și România, cu care ne aflăm în aceeași regiune, se reduc. Este o teorie aplicată pentru toate țările lumii, se face comerț în primul rând cu vecinii. În al doilea rând, atât Ucraina, cât și Federația Rusă și chiar

România, deși mai puțin, sunt țări care astăzi privesc Moldova ca pe o piață extrem de favorabilă, cu o cultură a consumului extrem de dezvoltată și, în același timp, înregistrând economii de scară la producerea bunurilor, devenind foarte competitive din punct de vedere al produselor pe piața moldovenească.

Și, totuși, un deficit comercial de 3 mld USD raportat la un PIB care nu depășește 5 mld USD, este, de fapt, un simptom foarte negativ al unor realități care nu ne favorizează absolut deloc.

Să vedem cum se integrează acest indicator de deficit comercial în ecuația supremă care este balanța de plăți? Deficitul balanței comerciale pe primele nouă luni 2008 a crescut cu 53,4%. Ne uităm mai departe, deficitul contului curent a crescut în aceeași perioadă cu 68%, ceea ce ar trebui să ne pună și mai mult în gardă. Ce se întâmplă de fapt? Care sunt potențialele metode de acoperire a acestui deficit de cont curent? Trebuie să avem, în primul rând, suficientă valută. Să vedem care sunt importurile substituibile. Spre exemplu, la produse alimentare, băuturi și tutun, am exportat 286,9 mln USD, am importat 312,0 mln. Republica Moldova este încă în căutarea acelor avantaje competitive și comparative, care ar putea s-o ajute să depășească suficiența productivă moștenită de la imperiul sovietic, aducându-și la zi forța de producție pentru a fi capabilă să substituie acele produse pe care le importă, dar care constituie totodată o pondere suficient de importantă în exportul propriu. În acest fel își va întări poziția competitivă pe plan regional și internațional. Produsele vegetale, același lucru, am importat de 159,8 mln USD, am exportat de 182 mln USD. De ce să importăm dacă avem capacitate de export?

Bineînțeles, moldoveanul are o cultură de consum foarte pronunțată, în același timp, cu părere de rău, cultura investițională este una mai puțin dezvoltată și factorul acesta nu ne avantajează deloc.

Dar să revenim la contul curent. Cu părere de rău remitențele reprezintă un factor de instabilitate în constituirea contului curent. În nouă luni ale anului 2008 transferurile curente au crescut cu 43,1%, în timp ce deficitul contului curent s-a majorat cu 68%, nu mai zic de comerț care a crescut cu 53,4%. Adică creșterea remitențelor, care este acel motor care ne permite să existăm încă și să susținem consumul pe piața națională, ce este un factor important pentru creșterea economică, este inferioară avansului deficitului comercial și al cel al contului curent. De fapt, avem toate elementele pentru o ecuație fatală, care, de fapt, scot în evidență problemele pe care le avem în materie de competitivitate economică.

E foarte probabil ca în noiembrie 2009 să nu depășim pragul de 4 miliarde de dolari deficit comercial. Dar cred că tendințele generale se vor conserva, atât în planul importurilor, cât și cel al exporturilor. Bineînțeles ajustate la impactul crizei economice, cu diminuarea ritmului de creștere a exporturilor și a importurilor. Adică vom merge cu pași mai mici, dar în aceeași direcție.

***

Guvernul se așteaptă la un deficit al balanței comerciale de 3530 mln USD în 2008 și anticipează o creștere a acestuia până la 4450 mln USD în 2009, circa 5 miliarde în 2010 și, respectiv, 5550 mln USD în 2011.

● Fuziuni

Grawe Asigurare de viață a absorbit Carat

Comisia Națională a Pieței Financiare (CNPF) a autorizat reorganizarea întreprinderii cu capital austriac Grawe Asigurare de viață prin fuziune cu absorbția Companiei de Asigurări Carat S.A. Astfel, după un an și patru luni de la lansarea ofertei tender de procurare pe piața secundară a unui pachet de 72,34% din acțiunile societății Carat de către directorul general al companiei Grawe Asigurare de Viață, Peter Kasyk, s-a finalizat una dintre cele mai mari fuziuni pe piața de capital a Republicii Moldova în anul 2008 a două companii de asigurare din TOP-5.

Noua companie se numește Grawe Carat Asigurări și are un capital social de 42 278 000 lei, al treilea ca mărime pe piața de asigurări din Republica Moldova. CNPF a aprobat avizul privind înregistrarea de stat a modificărilor operate în documentele de constituire și datele înscrise în Registrul de stat a persoanelor juridice privind reorganizarea și schimbarea denumirii din Întreprinderea cu Capital Străin Grawe Asigurare de Viață S.A. în Întreprinderea cu Capital Străin Grawe Carat Asigurări și majorarea capitalului social de la 22,5 milioane de lei la 42,278 milioane lei prin emisiune suplimentară de valori mobiliare în valoare de 19,778 milioane lei. Portofoliul de asigurare al Companiei Carat a fost transferat la Grawe Asigurare de viață.

În anul 2007 și 2008, Peter Kasyk a cumpărat pachetul majoritar al societății Carat, care la începutul lunii februarie 2008 se ridicase la 85,14%, după care a urmat achiziția pachetelor mici. Cu o istorie de 14 ani și o cotă de piață de circa 10% în ultimii ani, pe un loc patru printre cele 33 de companii de asigurări, Carat treptat a căpătat „viză de reședință” austriacă.

Carat SA este a treia companie procurată de grupul austriac Grawe. În anul 2006 Grawe a achiziționat Donaris Asigurări de Viață, iar în primăvara anului 2004, când a intrat pe piața moldovenească, a cumpărat societatea (100% din acțiuni) Carintia SRL din Taraclia.

Compania Grawe Asigurare de viață avea, după nouă luni 2008, active nete în sumă de 36,1 milioane de lei, iar Carat respectiv 32,43 milioane și ocupau, potrivit raportului CNPF, locul trei și cinci în clasamentul companiilor de asigurării din Republica Moldova. Carat a realizat în nouă luni un profit de 10,9 milioane de lei, iar Grawe Asigurare de viață 7,1 milioane.

● Victima de miliarde

Forbes: Anil Ambani este miliardarul care a pierdut cel mai mult în urma crizei financiare - 30 de miliarde de dolari

Magnatul indian Anil Ambani este miliardarul care a pierdut cel mai mult în urma crizei financiare, susține Forbes, care a făcut un clasament al pierderilor înregistrate de cei mai bogați oameni din lume în ultimul an. Potrivit informațiilor, Ambani a pierdut 30 de miliarde de dolari, în special din cauza depreciilor masive suferite de bursa indiană. Magnatul indian are în prezent o avere estimată la 12 miliarde de dolari.

Iată câteva statistici prezentate de Forbes.com despre felul în care criza financiară a afectat averile celor mai bogați oameni de pe planetă:

- * mai mult de 300 dintre cei 1.125 de miliardari din Topul Forbes, publicat în martie 2008, au pierdut cel puțin câte un miliard

- * câteva zeci dintre ei au pierdut peste 5 miliarde de dolari în urma crizei financiare

- * primii 10 miliardari au pierdut împreună peste 150 de miliarde de dolari

- * Lakshmi Mittal, frații Mukesh și Anil Ambani, magnatul imobiliar K.P. Singh au pierdut împreună peste 100 de miliarde de dolari

- * primii 25 de miliardari americani afectați de criză au pierdut în total peste 167 de miliarde de dolari

- * antreprenorul britanic David Ross a demisionat din trei Consilii de Administrație unde era acționar principal și a renunțat la postul de consilier pentru Jocurile Olimpice de la Londra. Avera lui, estimată în martie 2008 la 1,4 miliarde de dolari, a scăzut la 150 de milioane de dolari

- * fostul președinte al băncii islandeze Landsbanki, Bjorgolfur Gudmundsson, a pierdut 1,1 miliarde de dolari din averea sa. Banca a fost preluată de stat, compania sa Hansa este în pragul falimentului, iar Gudmundsson a scos la vânzare echipa de fotbal West Ham

- * miliardarii ruși au fost printre cei mai afectați de criza financiară. Avera celui mai bogat rus, Oleg Deripaska, a scăzut de la 28 de miliarde la 10 miliarde de dolari. El a trebuit să vândă acțiuni deținute la constructorul canadian Magna International și la firma de construcție germană Hotchief, dar și să împrumute 4,5 miliarde de dolari de la o bancă controlată de stat pentru a-și menține participarea la Norilsk Nickel.

● Curiozități?

The Lancet: Privatizarea accelerată a dus la creșterea ratei mortalității în rândul bărbaților din fostul bloc comunist

Privatizarea rapidă și masivă la începutul anilor 90 în țările din fostul bloc comunist a dus la creșterea șomajului, constatându-se o creștere cu 12,8% a numărului deceselor în rândul bărbaților cu vârste cuprinse între 15 și 59 de ani, se arată într-un studiu realizat de The Lancet (www.thelancet.com).

Studiul folosește date preluate din țările Europei de Est postcomuniste și din fosta URSS, pentru intervalul 1989-2002.

Metoda dură de privatizare – transferul a cel puțin 25% din acțiunile societăților către sectorul privat în decurs de numai doi ani, a dus la o creștere a ratei șomajului cu 56%, ceea ce a avut un rol important în sănătatea bărbaților. Consumul excesiv de alcool în rândul acestora ar putea fi o explicație a numeroaselor decese, arată cercetătorii, care nu au studiat cauzele directe ale creșterii ratei mortalității.

Rusia, Kazahstan, Letonia, Lituania și Estonia au cunoscut o privatizare deosebit de rapidă și implicit o triplare a nivelului șomajului. Între 1991 și 1994, rata mortalității bărbaților în aceste state a atins cote majore: 42%.

Țări ca Albania, Croația, Cehia, Polonia și Slovenia, unde intrarea în economia de piață a fost un fenomen de durată, au cunoscut o scădere a ratei mortalității masculine cu 10%, în timp ce nivelul șomajului a crescut cu doar 2%.

Autorii studiului sunt sociologii David Stuckler (Universitatea Oxford), Lawrence King (Universitatea Cambridge) și expertul în medicina blocului est-european Martin McKee (Școala de Igienă și Medicină Tropicală din Londra).

Datele făcute publice nu fac referință la Republica Moldova. Statisticile Biroului Național de Statistică arată, însă, că în anul 1995, ce a urmat imediat după lansarea privatizării contra bonuri patrimoniale, mortalitatea a atins cel mai înalt nivel din ultimii cinsprezece ani. Un număr de 52 968 persoane au decedat în 1995 fiind atinsă cea mai înaltă rată a mortalității din ultimele două decenii, respectiv 12,2.

“Războiul” reducerilor cu până la 80% la Shopping MallDova

În perioada 15 ianuarie - 15 februarie 2009, brandurile găzduite de către Shopping MallDova vor participa la “războiul” reducerilor, fiecare oferind prețuri unice, cu până la 80% mai mici, la întreaga gamă de produse.

Este pentru prima dată în Moldova când o campanie de reduceri capătă o astfel de amploare, acoperind peste 50 de magazine cu branduri internaționale, care oferă cadouri, reduceri de până la 80% și promoții speciale.

Pentru a simplifica “vânarea” celor mai bune prețuri, fiecare vizitator Shopping MallDova se poate adresa la biroul de informații pentru a beneficia gratuit de o “hartă” a reducerilor. Cu ajutorul acesteia cumpărătorul se va putea orienta în mulțimea de oferte atrăgătoare.

În această perioadă, zilnic, între orele 10.00 - 22.00, vizitatorii mall-ului vor avea parte atât de prețuri accesibile, cât și de tombola pentru clienții loiali în cadrul cărora vor fi puse în joc peste 100 de electrocasnice - cadou, vouchere oferite de branduri internaționale, premii instant și alte surprize pentru vizitatorii loiali, destinate să facă “războiul” reducerilor mai interesant și mai vesel.

La Shopping MallDova fiecare cumpărător își poate satisface preferințele, aici fiind prezente cele mai multe și mai variate branduri de îmbrăcăminte precum: Bigotti, Steilmann, Sela, Kenvelo, Olsen, Marina Yachting, Sacoor Brothers, Polo Garage, Ted Lapidus, Penny Black, etc; magazine de încălțăminte - Salamander, Nobel Gallery, Ecco, Geox ș.a.; accesorii și galanterie printre care și Samsonite,

articole sportive - Nike, etc. În total, în cadrul Shopping MallDova se află peste 100 de magazine și locații de divertisment, unde vizitatorii pot nu doar să facă cumpărături, dar și să se odihnească, să-și petreacă timpul liber, având toate suporturile necesare la îndemână. Printre acestea se numără jocurile electronice interactive, sala de bowling, restaurante, fast-food-uri, un supermarket care face parte din rețeaua lanțului internațional Fourchette, ș.a.

***

Shopping MallDova este primul centru comercial, deschis la 15 noiembrie 2008, conceput și construit conform standardelor internaționale, pe 4 niveluri, cu o suprafață totală de 70.000 de metri pătrați, respectiv 25.000 de metri pătrați suprafață închirială. Mai mult decât atât, Shopping MallDova este primul centru comercial de acest gen din Republica Moldova care pune la dispoziția vizitatorilor săi o parcare subterană de 750 de locuri gratuit.

Dezvoltatorul acestui centru comercial este Lemi Invest. Compania este o societate mixtă dintre Leogrant, unul dintre cei mai mari dezvoltatori imobiliari din Republica Moldova și Anchor Grup, parte din grupul de companii Fiba Holding. Fiba Holding deține experiență în retail, servicii financiare și dezvoltare imobiliară, și este activ în 14 țări din întreaga lume.

● Clasamente

Criza financiară modifică topul celor mai mari economii ale lumii

Criza financiară și încetinirea globală a creșterii economice vor modifica clasamentul celor mai mari economii ale lumii în funcție de Produsul Intern Brut (PIB) exprimat în dolari. Astfel, recesiunea va propulsa China pe poziția a doua în lume până în 2010, în detrimentul Germaniei și Japoniei, dacă tendințele actuale se vor menține.

Statele Unite își vor păstra poziția de cea mai mare economie a lumii, cu un PIB estimat la 14.334 miliarde de dolari în 2008, respectiv 14.571 miliarde de dolari în 2009, față de 13.808 miliarde de dolari în 2007, potrivit unui studiu al Centre for Economics and Business Research (CEBR), companie britanică de consultanță și analiză macroeconomică.

În 2008 cele mai notabile modificări semnalate de CEBR în clasamentul celor mai mari economii sunt trecerea Chinei pe poziția a treia, de pe patru, Germania coborând pe locul patru, și avansul Franței cu o poziție, pe locul cinci, în detrimentul Marii Britanii.

Regatul Unit va mai pierde o poziție și în 2009 din cauza recesiunii, urmând să fie depășit de Italia.

Japonia își va păstra poziția a doua în 2009, cu un PIB estimat la 4.803 miliarde de dolari, față de 4.844 miliarde de dolari în 2008, respectiv 4.382 miliarde de dolari în 2007, însă va fi devansată de China în 2010, care va deveni a doua mare economie a lumii.

Canada, care se situa în 2007 pe poziția a noua în lume, cu un PIB de 1.436 miliarde de dolari, a coborât pe 11 în 2008, respectiv pe locul 13 în 2009, din cauza unei recesiuni accentuate, care va conduce în acest an la un PIB de numai 961 miliarde de dolari.

În acest context, Brazilia și India vor urca două poziții în clasament. Brazilia se situa în 2007 pe locul zece în lume și urmează să urce cu o poziție pe an în 2008 și 2009, depășind Spania ca volum al PIB în dolari, conform sursei citate.

● Banul tău

Gastarbaiterii trimit acasă tot mai puțini bani

Valoarea transferurilor de mijloace bănești efectuate de cetățenii Republicii Moldova care muncesc peste hotare este a cincia lună consecutiv în scădere, dacă în iulie, când a fost atins cel mai înalt nivel al remiterilor din acest an, moldovenii au trimis acasă prin bănci 180,79 milioane de dolari, apoi în luna noiembrie 111,03 milioane.

Banca Națională a Moldovei a anunțat joi că valoarea transferurilor de valută în unsprezece luni a atins nivelul de 1 miliard 509,91 milioane de dolari SUA. Ministerul Economiei și Comerțului se aștepta la un flux al remiterilor în anul 2008 de 1,7-1,8 miliarde de dolari.

Rata de creștere a remiterilor moldovenilor din străinătate, cum se așteaptă, se va reduce în anii 2009-2010, însă aceste fluxuri vor continua să fie înalte chiar dacă țările din care se fac transferurile vor înregistra o mai puternică încetinire comparativ cu SUA și Europa, au constatat autorii studiului. Ministerul Economiei și Comerțului prognozează că remiterile ar putea să scadă în anul viitor cu 300-350 milioane de dolari.

Veniturile migranților vor depinde de domeniul în care sunt angajați și de reacția economiilor la criză. Cele mai afectate se așteaptă să fie sectoarele de construcție și ramurile legate de ciclurile de producție, notează autorii studiului. Creșterea sentimentului de ostilitate a populației băștinașă față de imigranții ilegali și intensificarea acțiunilor poliției în țările afectate de recesiune, de asemenea, ar putea avea un impact negativ asupra remiterilor din țările în care muncesc emigranți ilegali.

● Criza gazului din 2009: nici prima, dar nici ultima

15 ani de conflicte energetice în fostul spațiu sovietic

Războiul cu Ucraina a început în 1993. La acea dată nu s-a ajuns la reducerea presiunii din conducte. Cu alte foste republici sovietice, Moscova a acționat mai ferm, scrie agenția RIA Novosti într-o notă privind istoria disputei gazelor din fosta zonă de influență a URSS.

Războiul cu Ucraina a început în 1993. La acea dată nu s-a ajuns la reducerea presiunii din conducte. Cu alte foste republici sovietice, Moscova a acționat mai ferm, scrie agenția RIA Novosti într-o notă privind istoria disputei gazelor din fosta zonă de influență a URSS.

20 august 1992. Societatea de stat Lentransgaz a redus cu 45% volumul livrărilor către Lituania, invocând existența unei datorii de 18,6 milioane de dolari și refuzul Lituaniei de a accepta să plătească la prețurile mondiale - 90 de dolari mia de metri cubi. În septembrie Lentransgaz a cerut achitarea, până la 2 octombrie, a sumei de 37 milioane de dolari, amenințând cu sistarea totală a furnizărilor de gaze. Robinetul a fost închis la 10 octombrie. Două zile mai târziu, livrarea era reluată, după întâlnirea premierilor de atunci ai Rusiei și Lituaniei, Egor Gaidar și Alexandras Abishal. În 1993 prețul achitat de Lituania a fost de 85 dolari mia de metri cubi.

20 februarie 1993. Concernul Gazprom anunță că intenționează să reducă, din 25 februarie, livrările sale de gaze către Ucraina. Președintele de atunci al companiei, Rem Viahirev, a spus că motivul îl constituie datoria Ucrainei de 300 milioane de dolari. Kiev a promis să restituie banii, astfel că lucrurile au revenit la normal. Prima plată a fost efectuată la 10 martie 1993, ea fiind în valoare de 48,2 milioane de dolari.

24 iunie 1993. Rusia încetează furnizarea de gaz către Estonia după adoptarea de către guvernul eston a unei legi în virtutea căreia majoritatea populației rusofone a primit statut de străin. Declarația oficială a guvernului Rusiei preciza că sancțiunea este motivată de datoria țării. Suma datoriei, precum și modul de soluționare a conflictului, nu au fost dezvăluite. Se știe doar că la 12 iunie, partea estoniană a achitat Rusiei o primă tranșă a datoriei. Aprovizionarea cu gaze a fost reluată.

7 noiembrie 1994. Din cauza unei datorii de 220 milioane de dolari, Gazprom reduce la jumătate livrările de gaz către Moldova. La 11 noiembrie, furnizarea a fost oprită complet. A doua zi, la 12 noiembrie, reprezentanții Gazprom și Moldovagaz decid înființarea întreprinderii mixte Gazsnabtranzit, căreia Chișinăul i-a încredințat, în schimbul a 40 de milioane de dolari din datoria totală, conductele sale de export.

25 februarie 2000. Gazprom închide din nou robinetul pentru Moldova, pentru că de la începutul anului nu a achitat decât o treime din cele 15 milioane de dolari necesari. La 25 februarie livrările sunt reluate, ulterior fiind achitată și datoria.

4 noiembrie 2000. Ministerul rus al energiei decide sistarea exporturilor de gaz către Azerba-

idjan, acuzat de utilizarea ilegală a carburantului. La 11 noiembrie, șeful companiei naționale azere, Natik Aliev, i-a scris vicepremierului de atunci al Rusiei, Viktor Hristenko, rugându-l să reia aprovizionarea în schimbul creșterii livrărilor de petrol. Astfel, conflictul a fost rezolvat.

18 februarie 2004. Rusia închide complet robinetul pentru Belarus, după ce Minskul a refuzat să semneze, până la convenirea prețului la gaze pe 2004, a unui acord care stipula înființarea de către Gazprom și Beltransgaz a unei întreprinderi mixte. Minsk dorea un tarif de 40 de dolari mia de metri cubi, Moscova - 50 de dolari. Ca urmare, fără gaze au rămas regiunea Kaliningrad, Polonia, țările Baltice și Germania de est. Partenerii occidentali au cerut Rusiei explicații. La 19 februarie, președintele belarus, Aleksandr Lukașenko a acuzat Kremlinul de "terorism la cel mai înalt nivel". La mijlocul aceleiași zile, după 18 ore și 47 de minute, blocada gazelor naturale era ridicată.

Belarus a început să primească gaze la un preț de 46,68 dolari mia de metri cubi, fără ca Gazprom să primească o parte din sistemul belarus de transport.

Conflictul gazelor dintre Rusia și Ucraina din 2005 a început de la faptul că, în martie, Kiev a inițiat trecerea la relații specifice economiei de piață în sfera gazelor naturale, propunând, totodată, Moscovei ca tranzitul de gaze să fie plătit în bani, nu cu materie primă. Rusia a acceptat. Pornind de la tarifele europene, Gazprom a propus 230 dolari mia de metri cubi, dar Kiev a refuzat categoric, insistând pe un tarif de 80 dolari, de la 50 cât achita la acel moment. La 31 decembrie, Vladimir Putin a cerut guvernului să asigure livrările de gaze către Ucraina în primul trimestru din 2006 în condițiile din 2005 numai în cazul în care partea ucraineană semnează un contract de trecere la prețul de piață. Naftogaz a refuzat. La 1 ianuarie 2006, la ora 10:00 Gazprom a sistat livrările de gaze către Ucraina, conductele transportând numai volumul de carburant destinat consumatorilor europeni. Potrivit informațiilor Gazprom, între 1 și 3 ianuarie, Ucraina a sustras 223,5 milioane metri cubi de gaz rusesc. La 4 ianuarie, la Moscova sosește o delegație ucraineană. Seara se semnează un acord privind livrările de gaze rusești pe o perioadă de cinci ani la un preț de 230 dolari mia de metri cubi. În același timp, Ucraina primește gazul la un preț de 95 de dolari, pentru că Rosukrenergo amestecă gazul rusesc, mai scump, cu cel central asiatic, mai ieftin.

În octombrie 2007 compania Gazprom anunță că va reduce livrările de gaze naturale pentru Ucraina dacă autoritățile de la Kiev nu achită datoria acumulată. La 10 februarie 2008, pentru prima dată de la ultimatumul dat de Gazprom, oficialii ucraineni recunosc existența respectivei datorii. În același timp, vicepremierul ucrainean, Aleksandr Turchinov, a condiționat stingerea datoriei de semnarea unui contract direct cu Gazprom. Oricum, notează RIA Novosti, partea ucraineană a evitat în permanență să indice suma îndatorată. Potrivit datelor Gazprom, datoria Ucrainei pentru gazele furnizate începând cu 1 ianuarie 2008 (circa 1,5 miliarde metri cubi) se apropia de 500 milioane dolari, iar datoria totală la 1,5 miliarde.

Criza a ajuns de râsul lumii! Topul bancurilor despre Marea Depresiune Economică din 2008

În timpuri de criză, bancuri de criză. Chiar dacă umorul este negru, suntem obișnuiți să-l digerăm, pentru că hazul de necaz ne caracterizează mai mult dorința de a vedea moartă capra vecinului.

2009 toamna... în plină criză... doi manageri vorbesc.

Unul îl întreabă pe celălalt:
- Auzi tu îți plătești angajații?

Al doilea spune:

- Nu". Tu îi plătești?

- Nu, nici eu.

Și vin la muncă și ai tăi, nu?

- Da vin și ai mei.

- Știi ceva? În cazul ăsta ar trebui să le cerem o taxă de intrare în firmă!!!

***

Guvernatorul Băncii Naționale a Moldovei la frizer. Tzac, tzac, tzac!

Frizerul: Domnul Guvernator, o să avem criză în Moldova?

Talmaci: Nu, la sigur nu.

Tzac, tzac, tzac!

După câteva minute:

Frizerul: Domnul Guvernator, credeți chiar că ne vaocoli criza?

Talmaci: Ți-am spus că așa va fi.

Tzac, tzac, tzac!

După încă un minut:

Frizerul: Și totuși..

Talmaci: Iar începi, de ce tot întrebi?

Frizerul: Păi când vă întreb vi se ridică părul și se tunde mai bine

***

Care este definiția optimismului?

Un bancher care calcă cinci cămăși duminică seara.

Ziarul electronic Business Expert este un proiect al Asociației Ziariștilor Economiști și al Clubului Presei Economice, desfășurat cu suportul PR companiei Profile.

Ziarul are o periodicitate săptămânală.

Business Expert este distribuit la peste 1200 de manageri ai companiilor din Republica Moldova.

Pentru amplasarea publicității și alte informații tel. 211868, 211869, buletin@businessexpert.md